

UW

Haagsche adres.

agsche manifest
n. De Boeijsing

zulk een ver-
vinden.

le classis 's-Gr-
opt.

eren dan Theol.
dam buiten het

oe toch o.a. een
pastor herinner,

onderen kon.

nken, dat meer
ordt hij op de

e geroepen, zal
ns aan, waarin

onchristelijke

it alle bedoelde
n berispiers zeg-

ijk?, strekt het
t perswerk? en

re bevoegdheid
onderwijs?

ter worden dan
t een allerminst

verzoek, regel-
grootte pers, om

et elkaar, over
ontstichten.

hensch gestaakt
rechts christelijk

rijke en belang-
ende lezers. Is

e koningen van
s daarbij per-

orden, niet een
n meeleven be-

heeft men niet

tra en Ds Riet-

stip, waarop

zonden en ge-
vraag: waarom

een bijzondere
debat gaande,

gd heeft om te
aand zoo maar

uuldigen. Maar

Wij herinneren

sche artikelen,
ge" verschenen

er het Gerefor-

in Ds Both. Is

Haag-West zulk

"Niemand zal

t zulk een brief

m had geschre-

polemiek toch

niet geschreven

artikelen geheel

kelijk zeggen:

dden toen ook

en publiceren.

geschiedt? Is

reden zoekt en

in vermoedens

le adressen

er Kerken voor

heol. Faculteit

toren van onze

ant dit zijn de

zich schuldig

dat een kerke-

i getuigenis te

aad heel goed,

een kerkeraad

i over de pole-

over is het zijn

wenden tot degenen, tegen wier polemiseren hij be-
zwaar heeft. De Kerkeraad kan dat doen door een
deputatie of ook door een brief; maar dan natuurlijk
niet beginnen met den brief te publiceren, omdat het
een zaak is tusschen den Kerkeraad en die broeders.
De Kerkeraad heeft volkomen het recht zich te wenden
tot hen, tegen wie hij bezwaren heeft. Al waren het
ook al de redacteurs van alle Kerkbodes, van „De
Heraut", „De Reformatie", „De Bazuin" en „De Wach-
ter". De kerkeraad, die bezwaard is, is verplicht zich
tot de betrokkenen zelf te wenden, en mag niet het
juiste adres voorbij gaan, om zich te wenden tot
anderen.

En als het dan niet baat, wanneer de kerkeraad zich
tot iemand persoonlijk wendt, dan is toch de gewone
en geordende weg, dat de kerkeraad zich dan wendt
tot de(n) Kerkera(d)den) waaronder de betrokkenen
ressorteren. Dan moet de Kerkeraad bij die(n) Ker-
kera(d)den) komen met een welomschreven aan-
klacht, waarin concrete feiten genoemd worden
en niet maar iets in het algemeen gezegd wordt. Dit
is de geordende weg, dien elke kerkeraad aan de leden
ziner gemeente aanwijst.

De Meynen in „Dordtsche Kerkbode":

— Mocht evenwel de Kerkeraad van Den Haag-West
van meening zijn, dat de aan de orde gestelde kwesties
niet, ook voor ons volk, van beteekenis zijn, dan zijn
wij 't daar niet mee eens.

Zoo meenen wij, dat b.v. een debat over de plurifor-
miteit der kerk zeer leerrijk kan zijn, en dat het waar-
schuwen tegen „verflauwing der grenzen" nuttig, ja
ook noodig is.

Wij zouden hierover wel bewijzen kunnen aanvoeren,
maar wij zullen dat niet doen.

Onvermoeid heeft Dr. Kuyper zich in „De Heraut"
gesteld tegen allerlei leer, die met de gereformeerde
waarheid in strijd was. En waar ook in onzen tijd de
dwalingen vele zijn en menschen zich gereformeerd
noemen, die de gereformeerde beginselen niet be-
lijden, daar schijnt ons grensbepaling noodzakelijk.

Evenwel, daarbij dient de toon zoo te zijn, dat duide-
lijk uitkomt, dat 't niet om personen, maar om de
zaak gaat.

Ds H. A. Wiersinga in „Leidsche Kerkbode":

Te hopen, dat Curatoren en Deputaten vermogen,
wat schijnbaar anderen mislukt is, 'er zal wel heel wat
wijsheid en kloekheid (ja, vooral ook kloekheid) voor
noodig zijn.

Het eerste zinnetje berust op fantasie en op niets
anders. En het tweede op een o.i. onjuist begrip van
„kloekheid".

Ds H. J. Heida in „Geref. Kb. Vlaardingen" etc.:

Zulk een bericht uit een der kerken van Den Haag
is wel geschikt om indruk te maken.

Op het eerste gezicht zullen velen zeggen: als het
zoo erg gesteld is met de polemiek in de Kerkelijke
Pers der Gereformeerden, verdient zulk een Kerkeraad
niets anders dan lof, dat hij uit den hoek komt.

Bovendien is de toon, is de woordkeus ernstig en
zeer bezwarend voor... ja, voor wie?

Ieder kijkt naar een bepaald kant; in de richting
van het IJselmeer; doch waar moet hij wezen; linksch
of rechtsch bedoeld?

„Weet je dat niet? Natuurlijk; dat betreft die nieuwe,
die een ongewone taal gebruikt!" zal de één zeggen.
„Welnee, dat ziet op die andere, die psychologische
onderwerpen aan de orde stelt, waarbij je ziel sterfelijk
wordt verklaard", meent een ander.

„Wat? meen je dat? Daarmee wordt bedoeld al dat
geschrijf over dat slappe Calvinistencongres, Gerefor-
meerd in de derde verdunning", werpt een derde er door.

„Nou dan mogen ze ook wel eens praten over de
leer van anderen, die nota bene ziel en lichaam, stof
en geest voor een onscheidbare eenheid verklaren,
wat een deel der jongeren maar gewoonweg slijkt als
zoete koek", betoogt nummer vier, „en dat nog wel
dwars tegen de gehele belijdenis in, zonder dat er één
gravamen tegen is ingediend; als dat geen leervrijheid
is, wat is het dan?"

„Maar", zoo zal ook iemand kunnen zeggen, „zijn
dat dan stukken, die, nu ze aan de orde gesteld zijn,
in klein Comité moeten behandeld worden? Dat zijn
dingen, die toch ook in de belijdenis der kerken worden
genoemd, soms uiteengezet."

Zoo ongeveer stellen wij ons bespreking en kritiek
op dat stuk voor.

Is dit schrijven, waarin over niet minder gesproken
wordt dan over „oneer voor den Christennaam en een
smaad voor den Koning der Kerk" dan zoo billijk,
zoo wijs, zoo hoogstaand als het naar de woordkeus
lijkt?

Laat ons enkele bezwaren noemen.

1e. Het is gepubliceerd; en wel in de politieke dag-
pers. Was daarvoor noodzakelijkheid? O.i. allerminst.

2e. Het is blijkbaar onvolledig weergegeven. Als men
eenmaal in zijn conscientie zich verplicht gevoelde
te publiceren, waarom dan niet geheel, alles ten
voeten uit weergegeven?

Of het volle licht voor het oog der wereld of het
alleen adresseeren aan de z.g. „instanties"; dat was
de weg.

Nu weet de wereld veel; en die er het meeste belang
bij hebben weten toch ook weer zoo goed als niets;
precies als met de bekeering van Minister Marchant
waarschijnlijk zijn partijgenooten zullen zeggen: „over
Jubbega en Egmond naar Rome!", maar wat er eigen-
lijk precies aan de hand is, weten zij nog niet.

3e. Het stuk is zwevend en daardoor denkt ieder
er het zijne bij; man en paard behoorden, o Gerefor-
meerde Kerk van de Residentie, nu genoemd te wezen;
eenmaal tot publicering overgaande, hadt gij de zaken,
waarover het gaat in uw conscientiekrete en de man
of mannen, wie het betreft, moeten noemen; „anders-
zins" zoo hadt gij moeten zwijgen.

4e. Wilt hem thans geen beter adres dan dit dubbele
bekend is. Hoe hebben wij het nu? Geldt bij u dan

niet meer Matth. 18: 15-17? Gij schrijft vele beschul-
digingen neer; gij spreekt van Hooggeleerden; maar
„wie?", maar „wat?" En dan: die broeders hebben
toch ook een adres; nu gij komt met dingen, zwaar
van kaliber, hadt gij u allereerst tot hen moeten wen-
den, die gij bedoelt, maar niet... noemt, over wie gij
ons laat raden.

5e. Diepe dingen moeten het wel wezen, want gij
spreekt van „diepbedroefd" niet alleen; maar zelfs,
dat die Hooggeleerde broeders de diepten Gods onder-
zoeken. Zou het — dat zij met alle bescheidenheid
gezegd — soms ook daaraan mede liggen, dat er ver-
warring komt in de sprake binnen het Gereformeerde
kamp?

Ons komt voor, dat dit is het in Gods Woord ge-
noemde werk des Heiligen Geestes en dat ook die
Hooggeleerde broeders zich hebben te houden aan de
diepten der openbaring Gods.

Maar misschien dat ik er, hoewel ik een paar jaar
Theologie studeerde, ook al niet bij kan en dat de
toekomstige conferentie dit punt wel uitmaakt of de
zoete vrucht ons doet toekomen.

Ik houd anders maar van open deur bij de open
zaak, als eenmaal de gordijnen toch zijn weggeschoven.

Papa.

Dr. Kaajan schrijft in terugslag op wat wij opmerkten
(gelijk anderen):

Maar wat men niet ontkennen kan is dit, dat Prof.
Antal, de schoonzoon van Prof. Opzoomer van Utrecht,
een modern geörienteerd theoloog was.

Wat baat het een Theologische School met grond-
slag te zijn, indien men dien grondslag praktisch
niet handhaaft!

Wat zegt het, dat Prof. Antal in 1924 bisschop
werd! Dit zou hoogstens pleiten tegen de Gerefor-
meerde Kerk in Hongarije!

Antwoord:

a. Dr. K. had gezegd, dat Prof. Antal hoogleraar te
Papa was. Maar hij was dat in 1931 niet;

b. Dr. K. laat weg, wat ik zeide omtrent de eigenlijke
kwestie. D.w.z. wat irenisch werken kon, laat hij weg.
En zoo blijft de polemiek.

Den Filistijn op de schouders vliegen.

Dr. Kaajan en Ds C. v. d. Woude houden vast — terecht
— aan den elsch, dat men gemeenschappelijk den Fili-
stijn op de schouders zal vliegen.

Maar één der punten der polemiek was: hoe kan dat,
als wat filistijnsch heet, wordt aangediend als israëli-
tisch (in ruimeren zin)?

Dr. Colijn en een Hervormde preekstoel.

De heer H. Algra schrijft in „Leeuwarder Kerkbode"
het volgende:

Het is al weer enkele jaren geleden, dat we in de
Grote Kerk te Leeuwarden een Uniedag hielden. Er
waren twee sprekers. De eene, een dominee, mocht
op den preekstoel; de andere, Dr. Colijn, mocht er niet
op. Dat wilden de Hervormde Kerkvoogden niet heb-
ben. Die waren blijkbaar weer, zooals zoo vaak in die
kringen voorkomt, niet geheel vrij van den Roomschen
zuurdeesem. De preekstoel is een heilig ding, waarop
alleen een geestelijke mag komen.

Dr. Colijn sprak daarom voor het voorlezersbordje.
We konden hem toch wel verstaan. En ik althans
weet nu nog meer van wat achter het bordje werd
gezegd dan van wat vanaf den preekstoel tot ons
kwam.

Hervormden en schoolconcentratie.

In hetzelfde orgaan schrijft de heer Algra iets over
de concentratie bij het onderwijs, gevolg van de bezui-
ning. Wij lezen:

Zooals we den vorigen keer schreven, een school met
minder dan 60 leerlingen kan voortaan slechts bij
de gratie van de overheid blijven bestaan. Het is de
bedoeling, om sommige van zulke scholen inderdaad
te vergunnen, nog verder in het leven te blijven.

De bepaling schijnt immers vooral te bedoelen, die
schoolbesturen, die niet willen concentreren, te dwin-
gen. Stel, er zijn twee kleine scholen dicht bij elkaar.
De eene heeft getoond, tot concentratie bereid te zijn
en de andere wilde er niets van weten. Dan wordt
deze laatste het slachtoffer van de nieuwe bepaling:
zij krijgt verder geen subsidie.

Voor de Hervormde scholen wordt dit een flinke
stok achter de deur. Vooral toen het niet veel offers
meer kostte, hebben de Hervormden heel wat scholen
gesticht. Zij kunnen niet ontkennen, dat zij op dit
gebied wat laat waren. Nu de concentratie aan de orde
kwam, heeft het bestuur van de Hervormde organisatie
het wachtwoord uitgegeven: nooit samensmelten met
een andere school, tenzij die ook exclusief Hervormd
is. Op alle kleine Friese dorpjes, waar dus een
Hervormd en een Gereformeerde school zijn, hebben
de Hervormden bij voorbaat de samensmelting van
deze beide scholen onaanvaardbaar verklaard. Het
zal me benieuwen, of de regeering, mocht haar be-
zuinigingsontwerp worden aangenomen, nu ook dergel-
ijke besturen de hand boven het hoofd zal houden.

K. S.

H. te U. — U brengt in Uw brief ter sprake, dat er
verschillend geoordeeld wordt over de vraag, of het
goed is, dat een belijdend lid eener geref. kerk houder
is van een radio-centrale. De een zegt: wie
de komst van Gods koninkrijk bevorderen wil, kan niet
doorgeven, wat daartegen strijdt; en dan: de Zondag, en
zijn eigen kerkdienst? De ander merkt op: als 't verbo-
den is voor een gereformeerde, is 't voor iedereen ver-
boden, want er is geen tweërlei moraal; en als 't uit-
zenden verboden is, dan toch 't ontvangen ook.
Daarom durft die laatste spreker geen algemeen verbod
bepleiten.

Ik zou — gelijk in een ander geval reeds geschiedde —
het volgende willen opmerken:

a) Naar mijn meening kan men niet de zaak afhan-
delen door de redeneering te volgen: als de man in
kwestie niet uitzenden mag, dan mag, wijl er geen
tweërlei moraal is, niemand uitzenden; dan mag de
radio-centrale er niet zijn; dan mag dus ook
eigenlijk niemand „ontvangen". Ik zou deze
gedachtenreeks onmiddellijk aanvaarden, indien we in
een theocratie leefden. Maar dat is zoo niet. We hebben
hier onze overheid, en die blijkt praktisch zeer sterk met
de sterkte der volksgroepen te rekenen in zake de radio-
kwesties, die sluit dus praktisch het heerschen van
de christelijke levensbeschouwing uit, wijl ze in dezen
regelend achter het volk aankomt, zoover het niet tegen
de overheid samenspannt. Maar aan den anderen kant
heerscht ze over het volk, door te verbieden, dat
iemand een radio-centrale bedient naar zijn eigen me-
ning. Ik oordeel daarover natuurlijk niet; ieder gevoelt
wat er aan vast zit (denk eens aan radio-centrales met
selectie van een revolutionair). Maar dit dwingend tus-
schenbeide komen van de overheid schept voor de
burgers deze situatie: dat de overheid met de mondig-
heid en de vrijheid der burgers rekent, door hún in de
ontvangst de keus te laten uit die uitzendingen, waaraan
de overheid zelf, geen keus doende, mogelijkheid van
ontvangst laat geven. De overheid kiest niet christelijk;
daarom sluit zij de niet-christenen in. Maar zij sluit de
christenen niet uit. Daarom kan een christen, gebruik
makend van zijn mondigheid en vrijheid, per radio-
centrale ontvangen, zonder daarmee verantwoor-
delijkheid te aanvaarden voor de uitzendings-
regelen der regeering; want hij weet, dat er geen andere
mogelijkheid bestaat voor hem, dan die welke de overheid
hem laat.

b) Wie evenwel vrijwillig, zonder door de overheid
daartoe gedwongen te zijn, zich voor de vraag plaatst,
of hij, onder de vigeerende konkrete bepalingen, die de
overheid daarvoor gesteld heeft, een radio-centrale zal
gaan houden, dient daarbij gebruik te maken van zijn
christelijke vrijheid, die hem o.m. het recht geeft,
zelfstandig te beoordeelen, of de overheid verkeerde
dingen tolereert, en door haar subsidie helpt steunen.
En of dus de vigeerende bepalingen hem nopen zouden,
konkrete uitzendingen die de komst van Gods rijk
tegenstaan, door te geven. Wat in dezen voor de over-
heid normatief is, staat misschien niet aan hem zelf
te beoordeelen; zeker is, dat hij voor zichzelf heeft te
doen wat naar Gods wet is. Die wet verplicht hem,
niet uit te doen zenden, wat z.i. tegen Gods Woord ingaat.
Daaraan te voldoen is bovendien — stel, dat zijn be-
zwaren tegen de overheidstolerantie juist zijn — een
goede dienst, door hem te verrichten aan de overheid;
een overheid immers, die gewoon is, te rekenen met de
groepeeringen in het volksleven, zou al verder naar
links afslaan, indien wie rechts staat water in den
wijn deed. Zoo kan een christen den keizer geven wat
des keizers is, door niet al te haastig te beslissen, in
hoeverre de overheid andere maatregelen nemen moest
inzake de radio-centrale, en Gode geven wat Gods is,
door voor zijn deel geen verantwoordelijkheid te aan-
vaarden voor uitzending van wat z.i. tegen Gods Woord
ingaat.

c) Mijn meening is dus, dat op het geweten van den
man gewerkt moet worden, opdat hij zijn belijdend lid
zijn eener Geref. Kerk meer en meer late heerschen
over dat deel van zijn participeren aan het volksleven,
waarover hij geheel vrijwillig beschikken mag. Dat zal
in casu de welgering zijn, om mee te helpen aan ver-
breiding van wat ingaat tegen Gods Woord, of den
sabbath schendt.

En m.i. kunnen in deze argumentatie de beide stand-
punten elkander vinden in eenzelfde conclusie voor wat
de practijk van een belijdend kerklid aangaat, onder
de thans geldende bepalingen.

K. S.